

CÂTEVA CONSIDERAȚII ASUPRA COLECȚIEI DE SIGILII A MUZEULUI BRUKENTHAL - MUZEUL DE ISTORIE DIN SIBIU

Dan Ivănuș

Așa cum arătam și cu alte ocazii, la sesiuni științifice sau când am publicat sigilii din această colecție, Muzeul de Istorie este depozitarul unei impresionante colecții care cuprinde sigilii în ceară roșie (fig. 1), sigilii pe hârtie, staniol și tuș, lipite pe foi de hârtie, într-o perioadă de timp necunoscută. Am încercat cu această ocazie o sistematizare a lor, care nu a fost deloc ușoară datorită numărului lor impresionant:

1. Sigilii ale comitatelor: Arva, Borș, Satu-Mare, Cenad, Crasna, Brașov, Cluj, Dăbâca, Oradea
2. Sigilii orășenești: Brașov, Oradea, Debrețin, Făgăraș, Brașov, Cluj
3. Sigilii sătești: comuna Șomcuța Mare, Șeica Mică, Gușterița, Tilișca
4. Sigilii ale unor instituții:
  - economice: bresle din Aiud, Sibiu, Brașov, firme, cooperative (cizmarilor Dej), firme comerciale (Misselbacher și Fii Sibiu)
  - administrative: Primar, Guberniu, Magistrat (Sibiu, Brașov, Făgăraș), Oficiul pieții Brașov, Camera de Comerț și Industrie Ungară, Exactoratul Transilvaniei, Direcția Financiară din Transilvania, Oficiul de Carte Funduară Dej, Direcția Comitatensă de Construcții Sălaj, Serviciul de Construcții al Comitatului Brașov, Direcția Regală de Arhitectură Budapesta, Oficiul de Arhitectură Brașov, Direcția Furnalelor din Ungaria.
  - ordine publică: Direcția Poliției Budapesta, Poliția orașului Cluj, Direcția Poliției Brașov, Comandantul Poliției Dej.
  - cu profil militar: Batalionul 4 al Gărzii Naționale Maghiare.
  - sanitare: Asociația farmaciștilor din Ungaria
  - judecătorești și notariale: Tribunalul Dej, Judecătoria Aiud, Judecătoria de Plasă Comitatul Bihor; notariatul Arad.
  - culturale: Gimnaziul de Stat Zombor-Ungaria, Gimnaziul din Timișoara și evanghelic din Sighișoara, Academia Imperială de Științe Viena, Școala de Medicină București, Institutul Geologic Imperial Viena, Academia de Științe Naturale Budapesta, Gimnaziul Regal Timișoara, Redacția ziarului Arader Zeitung, Școala de Meserii Bistrița.
  - religioase și bisericești: Consistoriul Bisericii calvine din Transilvania, Capitlul Oradea și Sebeș-Alba, superintendentul Bisericii Luterane din Transilvania, ordinele călugărești-catolic din Transilvania și al călugărițelor franciscane din Cluj și Alba Iulia, Conventul Romano-Catolic Dej, protopopiatul Cîțcău-Cluj, Oficiul Protopopesic Meziad-Bihor; parohiile: catolică Copșa Mică, luterană Apoldu de Jos și evanghelică din: Aiud, Cisnădie, Hamba, Pianul de Jos, Chirpăr, Ruși, Hamba, Hosman; biserici greco-catolice și ortodoxe din Maramureș, Sălaj, Cluj, Bistrița Năsăud.

- transport și comunicații: Poșta Yena (Germania) și Sighișoara, Poșta Centrală din Viena, , Oficiul Poștal Cojocna, Poșta maghiară Făgăraș, Serviciul poștal căi ferate Dej, Oficiul poștal Morlaca-Poieni, jud. Cluj, ș.a.
- bancare: Casa de Economii Viena, Banca franco-austriacă Viena, Filiala Sibiu a Băncii de Asigurare Triest.
- 5. Sigilii de societăți: entomologică din Berlin, de zoologie și botanică din Viena, de științele naturii din Sibiu.
- 6. Sigilii de asociații: de tir din Kosice, Sibiu și Arad, a pompierilor voluntari din Dej.
- 7. Sigilii personale:
  - particulare din Transilvania și Ungaria: doctori, judecători, notari, avocați.
  - nobiliare: principesa Catarina Bethlen, fam. Banffy, contele Michael Csaky din Târgu Mureș
  - episcopale: Ludovic Haynald (Alba Iulia).
- 8. Altele: amprente în ceară după matrițe monetare brașovene din perioada 1601-1666 ș.a.

Vom face în continuare o scurtă prezentare a acestora, care sunt lipite pe cartonașe de 7,5 cm x 11,5 cm, dispuse pe patru coli de hârtie câte 4-4-4-3 (fig. 2-5).

Matrițele monetare brașovene la care facem referire, sunt din perioada 1601-1666, perioadă care corespunde cu domniile principilor Sigismund Bathori (1581-1602), Gabriel Bathori (1608-1613), Gabriel Bethlen (1613-1629) și Mihail Apafi (1661-1690). Sunt 11 amprente de taleri (1601-1602, 1664, 1666), două de 10 ducăți (1612) și două de groși din 1614. Talerii din 1601-1602 au pe avers numele și stema principelui Sigismund Bathori, iar pe revers este specifică stema orașului Brașov: coroana pe trunchiul cu rădăcini și legenda: DEO / VINDICI / PATRIAE și separat: MONETA CIVITATIS CORONENSIS sau central stema orașului Brașov și anul, iar între trei cercuri aceeași legendă.

1. *Avers taler pătrat din 1601¹* (fig. 6)

Dimensiuni: 38 x 38 mm

SIGIS. TRANS. ET – SAC. ROM IMP. P. RIN

Acvila bicefală imperială încărcată cu un scut cu armele familiei Bathori, timbrat de o coroană deschisă². Deasupra capetelor nimbate ale acvilei planează o coroană princiară deschisă. Acvila este înconjurată de colanul Lânii de Aur. În colțuri ornamente în formă de crin.

2. *Revers taler pătrat din 1601³* (fig. 7)

Dimensiuni: 38 x 38 mm

DEO / VINDICI / PATRIAE

Dedesubt, peste o linie orizontală, două cercuri interioare⁴. Între ele legenda: MONETA CIVITATIS CORONENSIS. În centru stema orașului Brașov. Lateral milesimul 16-01. În cele patru colțuri ornamente în formă de crin.

¹ MNB-MI nr. inventar M 2580/1

² Popa 1982, 2, p. 49; Resch 1901, 1, p. 46

³ MNB-MI nr. inventar M 2582/2; Popa 1982, 2, p. 49

⁴ Popa 1982, 2, p. 49

3. *Avers taler pătrat din 1601*⁵ (fig. 8)

Dimensiuni: 33 x 34 mm

SIGIS. TRANS. ET – SAC. ROMIMP. PRIN

Ca la numărul 1⁶.4. *Revers taler pătrat din 1601*⁷ (fig. 9)

Dimensiuni: 33 x 34 mm

Ca la nr. 2, dar fără linie de demarcație⁸. Diferă și caracterele cu care a fost scris anul 1601. Ornamente în formă de crin doar în partea superioară și în cea inferioară.

5. *Avers taler rotund din 1601*⁹ (fig. 10)

Dimensiuni: 45 mm

SIGIS TRANS ET – SAC ROMIMP. PRIN

Ca la nr. 1¹⁰.6. *Revers taler rotund din 1601*¹¹ (fig. 11)

Dimensiuni: 45 mm

MONETA: CIVITATIS CORONENSIS/ DEO: VINDICI:

PATRIAE.

În câmp aceeași reprezentare ca la nr. 2, fiind rotund nu are ornamente¹².

7. *Avers taler din 1601 sau 1602*¹³ (fig. 12)

Dimensiuni: 44 mm

SIGIS. TRANS. ET. – SAC. ROM: IMP: PRIN.

Ca la nr. 5¹⁴, în plus apar puncte între cuvinte.8. *Revers taler din 1602*¹⁵ (fig. 13)

Dimensiuni: 42 mm

Ca nr. 6¹⁶. Primele rozete au câte șase puncte, iar a treia este ca o floare.9. *Revers taler din 1602*¹⁷ (fig. 14)

Dimensiuni: 44 mm

Ca nr. 8¹⁸. După MONETA trei puncte în V.⁵ MNB-MI nr. inventar M 2581/1⁶ Resch 1901, 4, p. 47⁷ MNB-MI nr. inventar M 2581/4⁸ Resch 1901, IX/4, p. 47⁹ MNB-MI nr. Inventar M 2581/3¹⁰ Resch 1901, 1, p. 259 (matriță monetară)¹¹ MNB-MI nr. inventar M 2582/1¹² Resch 1901, 3, p. 259 (matriță monetară)¹³ MNB-MI nr. inventar M 2579/4¹⁴ Resch 1901, 2, p. 259 (matriță monetară)¹⁵ MNB-MI nr. inventar M 2580/2¹⁶ Resch 1901, 4, p. 259 (matriță monetară)¹⁷ MNB-MI nr. inventar M 2582/3¹⁸ Resch 1901, 5, p. 259 (matriță monetară)

10. *Avers taler din 1666 (?)*¹⁹ (fig. 15)

Dimensiuni: 45 mm

MIC. APA. D. G – PRINC. TRAN

În câmp bustul lui Mihail Apafi în armură spre dreapta, ține în mână dreaptă sceptrul, iar mâna stângă pe mânerul sabiei²⁰. Pe cap are ișlicul de blană cu surguci²¹ care ajunge până în cercul exterior. Sub mâna stângă are o floare. Armura este ornată cu motive florale, iar pe umăr un cap de leu.

11. *Revers taler din 1664*²² (fig. 16)

Dimensiuni: 45 mm

.PAR. REG. HV. DOM. - .ET. SI. COM. 1664

Scut tăiat în bandă, în câmpul superior din dreapta soarele, iar în stânga luna (crai nou)²³. În câmpul inferior, în dreapta acvila conturnată și încoronată, cu aripile întinse; în stânga șapte turnuri, iar dedesubt două rozete. Scutul timbrat de o coroană închisă, are pe margine ornamente florale, iar lateral literele C/B (Civitas Brassoviensis). Sub scut stema Brașovului. Peste tot un scut oval cu un coif străpuns de o sabie prin care crește vița de vie (stema familiei Apafi).

12. *Avers 10 ducați din 1612*²⁴ (foto 17)

Dimensiuni: 43 mm

NOS IN NOM: DOM: CONFIDIMVS: 1612

În centru stema orașului Brașov²⁵. În părți C/B.

13. *Revers 10 ducați din 1612*²⁶ (fig. 18)

Dimensiuni: 43 mm

O cunună circulară de frunze de stejar²⁷. Inscripția pe patru rânduri:

. ILLE. / INEQVIS / ET CVRRI / + BVS+

14. *Avers gros din 1614*²⁸ (fig. 19)

Dimensiuni: 24 mm

GROSS: CIVITA. BRASSO 1614

În centru stema Brașovului²⁹. Pe trunchi un punct, iar în câmpul din stânga litera C.

15. *Revers gros din 1614*³⁰ (fig. 20)¹⁹ MNB-MI nr. inventar M 2579/3²⁰ Resch 1901, 50, p. 159²¹ Popa 1982, p. 20²² MNB-MI nr. inventar M 2581/2²³ Popa 1982, 50, p. 55²⁴ MNB-MI nr. inventar M 2580/3²⁵ Popa 1982, 22, p. 51; la Resch 1901, 1, p. 77 este revers²⁶ MNB-MI nr. inventar M 2580/4²⁷ Popa 1982, 22, p. 51; la Resch 1901, 1, p. 77 este avers²⁸ MNB-MI nr. inventar M 2579/1²⁹ Popa 1982, 48, p. 54³⁰ MNB-MI nr. inventar M 2579/2

Dimensiuni: 24 mm

DEVS. PROTECTOR. NOSTER +

În centru acvila transilvăneană încoronată, conturnată, încărcată cu un scut în formă de inimă cu un punct în mijloc³¹.

Prezentarea colecției de sigilii ar putea continua, deoarece am ales doar pe cele mai reprezentative, dar considerăm că este suficient pentru a avea o imagine asupra conținutului titlului nostru. Concluziile care se desprind din analiza sigiliilor studiate sunt trei: marea lor diversitate, perioada îndelungată de timp pe care o acoperă - din Evul Mediu până în Epoca Contemporană, precum și complexitatea emblemelor și legendelor.

Această prezentare, deși succintă, a necesitat un mare volum de muncă, însă sperăm să fie de ajutor unui număr cât mai mare de specialiști, și nu numai, interesați de sigilografie.

Lista abrevierilor

MNB-MI	Muzeul Național Brukenthal-Muzeul de Istorie
Popa 1982	Luana Popa, <i>Monede brașovene din colecția Muzeului județean</i> , Brașov, 1982
Resch 1901	Adolf Resch, <i>Siebenbürgische Münzen und Medaillen von 1538 bis zur Gegenwart</i> , Hermannstadt, 1901

QUELQUES CONSIDERATIONS SUR LA COLLECTION DE SCEAUX DU MUSEE BRUKENTHAL - LE MUSEE D'HISTOIRE LA MAISON ALTEMBERGER DE SIBIU

Résumé

Dans la collection de sceaux du Musée Brukenthal – le Musée d'Histoire la Maison Altemberger de Sibiu on trouve des empreintes en cire à cacheter rouge, en étain et en encre de Chine, collées sur feuille de papier, cette opération réalisée à une période non connue. Une catégorie est représentée par les empreintes en cire à cacheter faites d'après des matrices de monnaies de la ville de Brașov entre 1601-1666.

³¹ Popa 1982, 48, p. 54

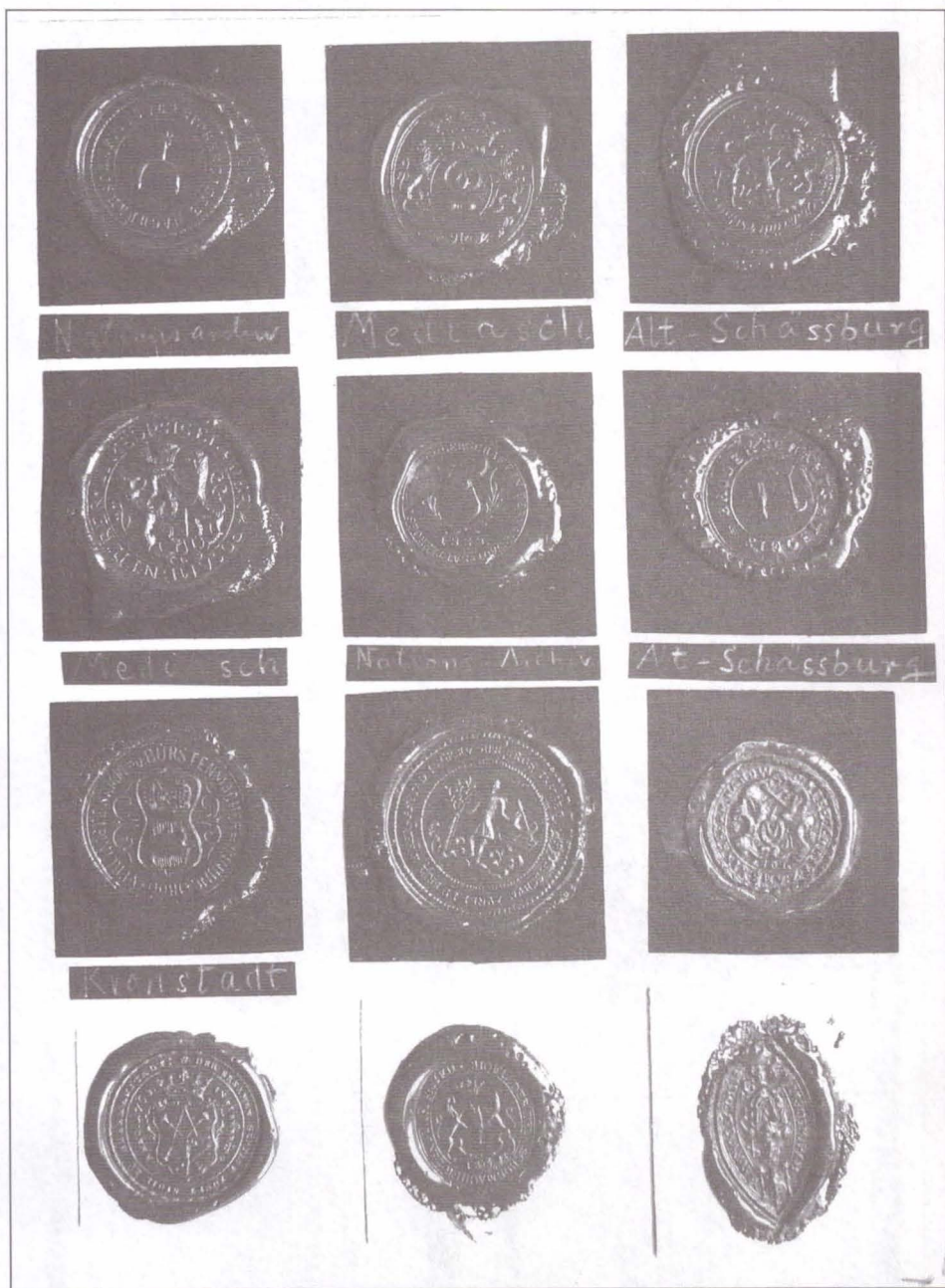

Fig. 1

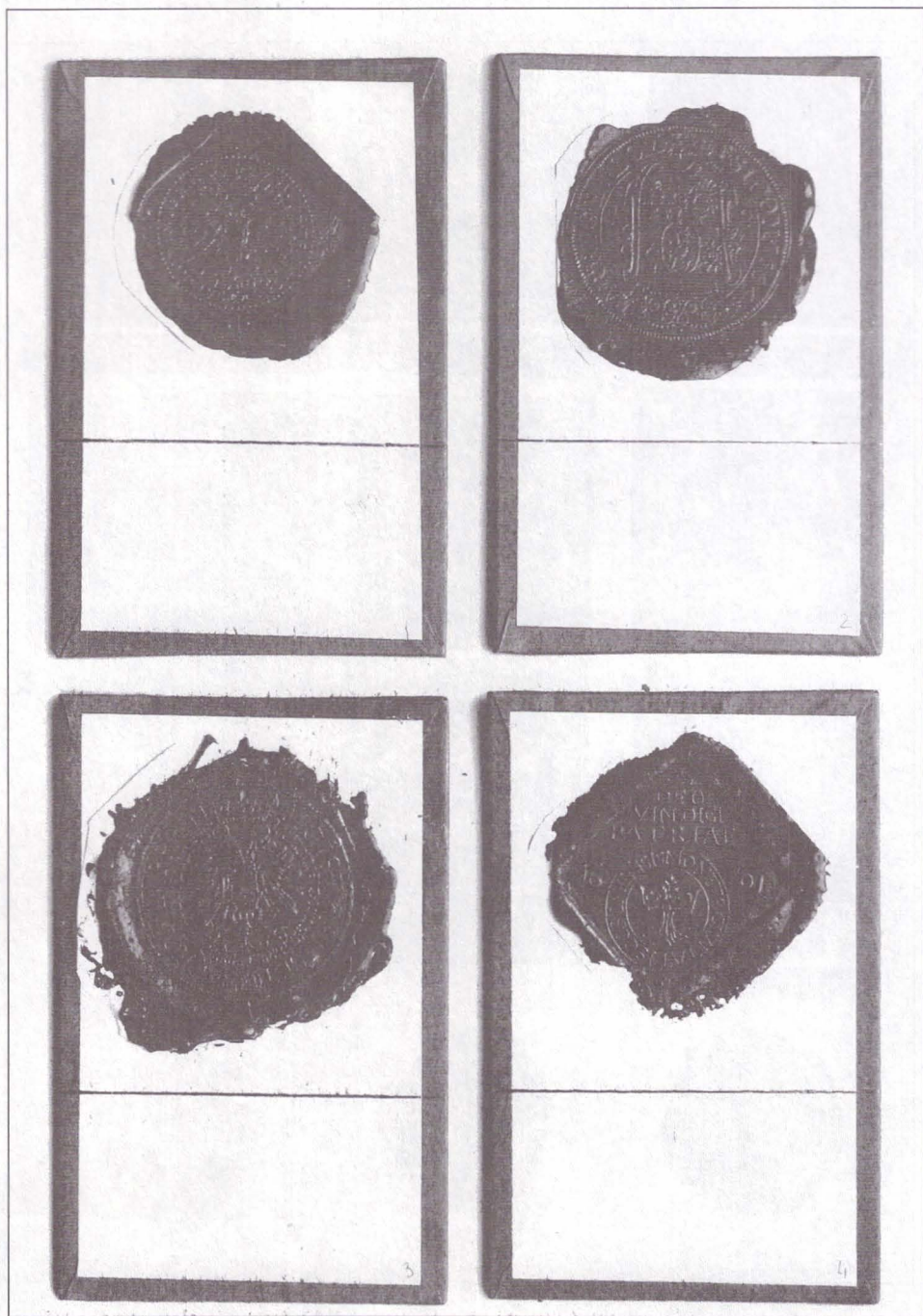

Fig. 2

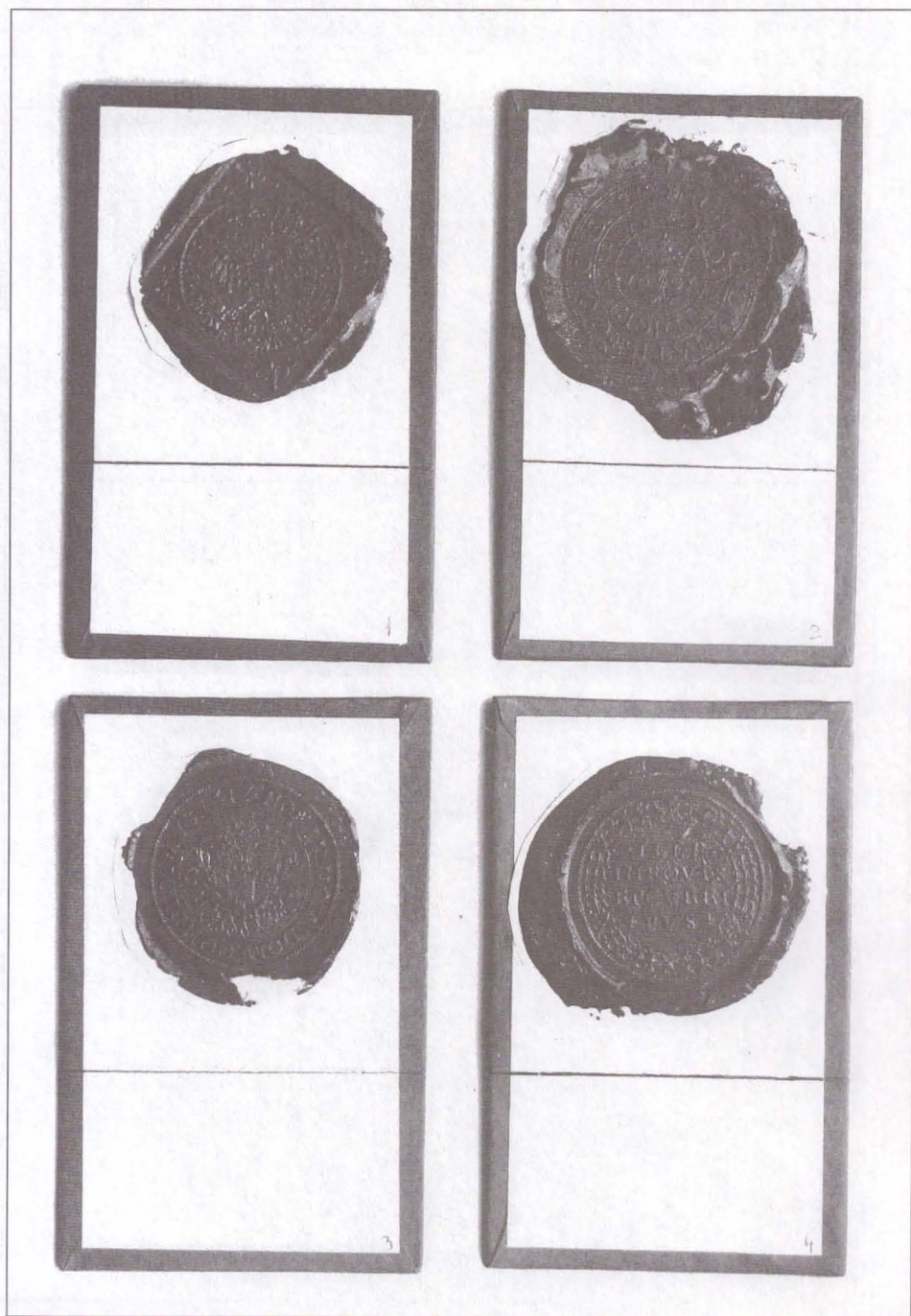

Fig. 3

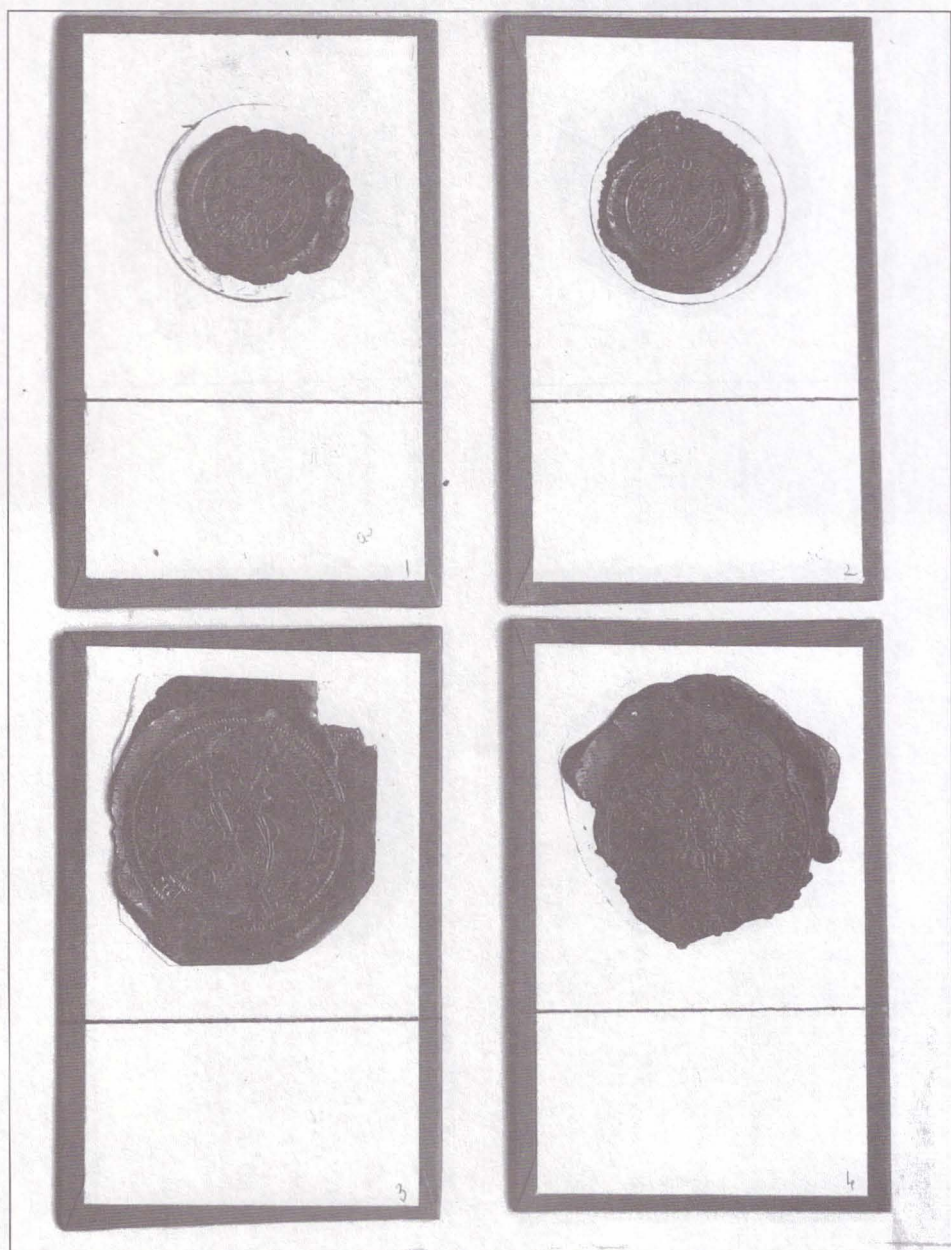

Fig. 4

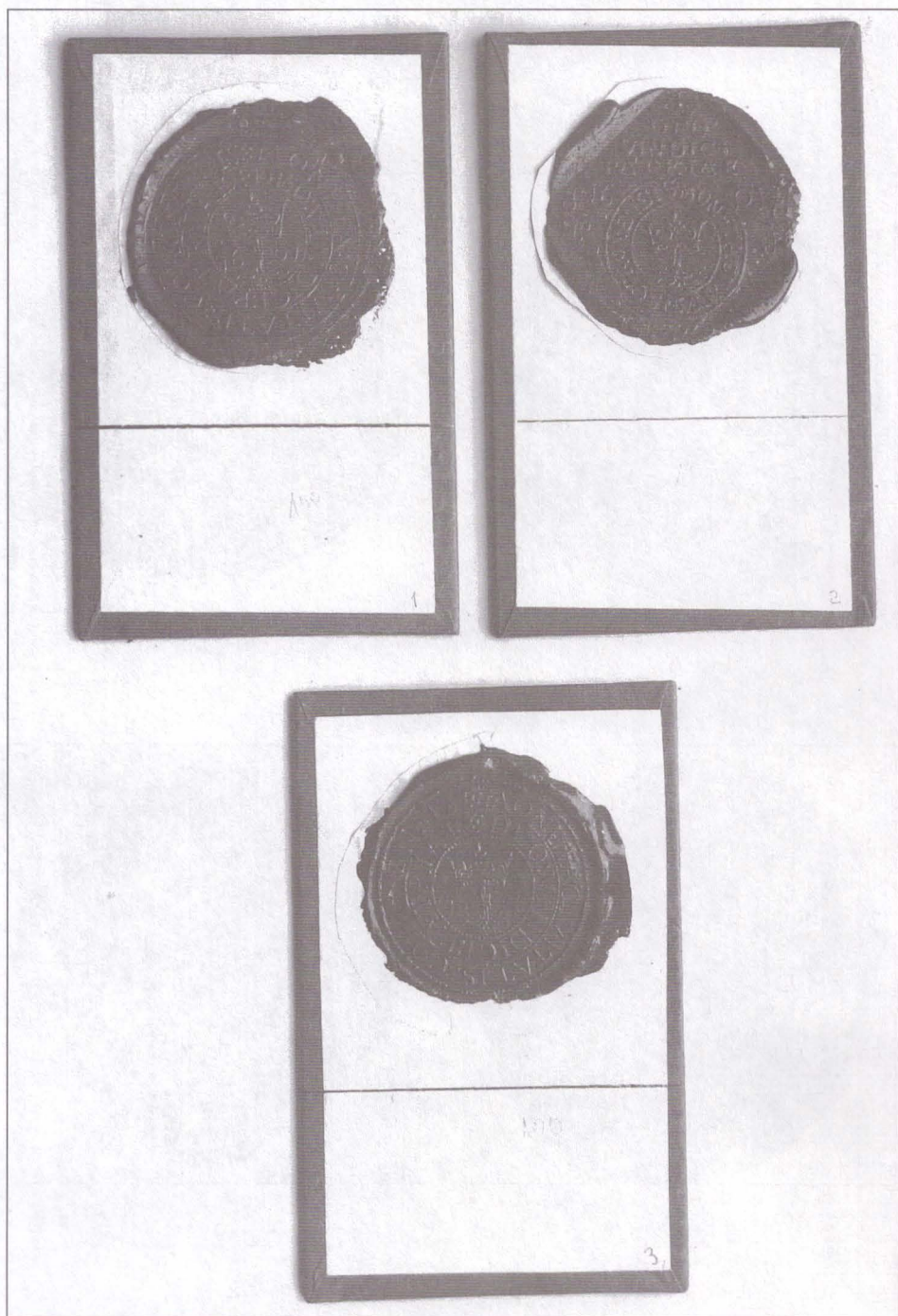

Fig. 5

Fig. 6

Fig. 7

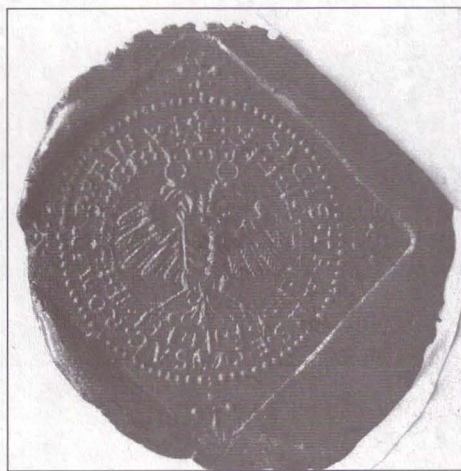

Fig. 8

Fig. 9

Fig. 10

Fig. 11

Fig. 12

Fig. 13

Fig. 14

Fig. 15

Fig. 16

Fig. 17

Fig. 18

Fig. 19

Fig. 20